

FRANK BJERKHOLT:

Norska väljare rör på sig igen

Høyre gick kraftigt tillbaka i det norska kommunalvalet i september. En del väljare har gått över till Fremskrittspartiet då de inte tycker att Høyre lyckats infria sina två år gamla vallöften. Partiet har fått uppleva hur svårt det är att få igenom sina idéer då man regerar i en koalition, skriver redaktören i Morgenbladet i Oslo, Frank Bjerkholt. Men i fråga om säkerhetspolitiken har Høyre majoriteten bakom sig och fortfarande anser fler att den nuvarande statsministern Kaare Willoch är mera lämpad för den posten än Arbeiderpartiets ledare Gro Harlem Brundtland.

Kommunalvalet i september var ett chockartat slag för regeringspartiet Høyre och en lika uppmuntrande framgång för Arbeiderpartiet. Om denna tendens skulle hålla i sig, skulle det återigen bli socialistisk regering i valet om två år. Arbeiderpartiet har i opinionsmätningarna över 40 % av rösterna medan Høyre har hamnat under 30 %. De mindre partierna visar små förändringar men det liberala Fremskrittspartiet som liknar det danska partiet med samma namn har haft en kometartad uppgång och ligger på omkring 7 %. Det betyder att partiet konkurrerar med Kristelig Folkeparti om att vara landets tredje största parti.

Att regera i koalition

Høyre förlorar alltså röster till Fremskrittspartiet, som begär större skattelättnader, färre offentliga utgifter och mindre ingrepp från statens sida. Detta betyder, att en stor del av väljarna är besvikna över att Høyre inte tillräckligt har klarat att hålla sina löften från valet för två år sedan. Detta har en enkel förklaring. Høyre har inte ensamt majoritet i Stortinget utan måste stödja sig på de två mellanpartierna Kristelig Folkeparti och Senterpartiet, som båda togs in i regeringen på försommaren. De bromsar Høyres vilja i fråga om skattelättnader och reduktioner av de offentliga utgifterna, så att budgeten för 1984 trots allt har fått ett underskott på en miljard kronor, inklusive inkomsterna från oljesektorn.

Hittills har den norska staten gått in för att balansera statsbudgeten utan att räkna med oljeintäkterna. Høyre har tvingats resignera och godta en expansiv

budget. I alla fall är den mindre expansiv än Arbeiderpartiet skulle vilja ha den – huvudsakligen för att anslå mera pengar åt att bekämpa arbetslösheten, som var det stora temat i kommunalvalkampanjen. Regeringen har klarat att dämpa inflationen avsevärt, den är nere i 8 %, och vidhåller att elimineringen av arbetslösheten på lång sikt beror av en förbättring av näringslivets konkurrensmöjligheter. Då måste inflationen ned på samma nivå som hos våra viktigaste handelspartner.

Regeringen finner också plats för skattereduktioner, men i gengäld ökas avgifterna för bilar, tobak och alkohol, där priserna redan ligger åtskilligt över grannländernas. När det t ex gäller tobak och vin har norska affärsmän i gränstrakterna mot Sverige förlorat upp till 30 % av omsättningen för att folk kör över till grannlandet för att handla billigare. Särskilt har en ny avgift på bilar väckt protester. Finansminister Presthus har måst ändra sig och halvera ökningen.

Något som nog ledde till att Høyre förlorade röster i det sista valet är äldreomsorgen, som har blivit ett stort problem. Regeringen hänvisade till att det har satsats mera pengar än förr, men det hjälper föga, när problemet har vuxit ännu mer. Det är långa köer för platser på sjukhus och vårdhem och många gamla får tåla förödmjukande livsvillkor. Detta är ju något som man inte kan klandra en tvåårig regering för – det började för länge sedan – men i valstriden försökte Høyre försvara sig i stället för att medge att samhället här hade ett stort och olöst problem.

Säkerhetspolitiken

På ett område räknar Høyre med att ha en majoritet av folket med sig, nämligen i säkerhetspolitiken. De sk euro-raketerna har länge varit ett centralt politiskt tema och Arbeiderpartiet har ändrat ståndpunkt efter 1979, då partiet i regeringsställning var med om NATOs dubbla beslut, det vill säga utplaceringen av nya medeldistansraketer för att möta hotet från den enorma sovjetiska SS-20 arsenalen, samtidigt som NATO inbjöd till förhandlingar för att undgå denna nya vapentyp både i väst och öst. Arbeiderpartiet säger nu, i likhet med andra nord-europeiska socialdemokratiska partier, att utplaceringen bör uppskjutas för att se om fortsatta förhandlingar med Moskva kan leda till sådana minskningar i antalet SS-20 att NATO inte behöver placera ut några robotar alls. Arbeiderpartiet är alltså villigt att ge Sovjetunionen monopol på denna vapentyp, men inte så mycket som i dag.

Regeringen svarar naturligtvis på detta, som NATO för övrigt, att ett uppskov med utplaceringen bara kommer att stärka den sovjetiska oviljan till kompromisser och att tvärtom ett fasthållande av programmet från 1979 kan tvinga sovjetledarna till reella förhandlingar. Den opinionsmässiga betydelsen av detta är att Arbeiderpartiets kovändning inte tycks ha imponerat på väljarna, även om det också i Norge kan samlas betydande mängder demonstranter mot nya kärnvapen i väst. Men för den NATO-trofasta norska befolkningen förefaller den franske presidenten vara mera realistisk än hans norska partikollegor, när han lakoniskt säger, att pacifisterna finns i väst men raketerna i öst.

Statsminister Kaare Willoch har huvudansvaret för att hålla Høyre vid makt fram till nästa riksväl – det är mot honom, som ögonen är riktade, mer än mot partichefen Jo Benkow. Fortfarande anser fler att Willoch är mer lämpad att

vara statsminister än Arbeiderpartiets ledare Gro Harlem Brundtland. Detta har nog att göra med att Willoch, även om han är tillbakadragen och intellektuell, visar en fast hållning med ett minimum av opportunism.

Ge Svensk Tidskrift som julklapp!

Presentkort rekvireras genom att

prenumerationsavgiften, kr 85:–, insättes på

Svensk Tidskrifts postgirokonto nummer 7 27 44-6

Vid beställning av minst tre prenumerationer är

priset 70:–

Angiv på girokupongen namn och adress både på er själv
och mottagaren